

P5_TA-PROV(2003)0042

Förbindelserna EU/Vitryssland

Europaparlamentets resolution om förbindelserna mellan Europeiska unionen och Vitryssland: perspektiven på ett framtida partnerskap (2002/2164(INI))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

- med beaktande av sin resolution av den 24 oktober 1996 om situationen i Vitryssland¹, där parlamentet beslutar att inga vidare steg kommer att tas mot ratificeringen av partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och Vitryssland eftersom de vitryska myndigheterna inte ger klara signaler om att de avser att fullständigt respektera grundläggande demokratiska och mänskliga rättigheter,
- med beaktande av sin resolution av den 12 december 1996 om situationen i Vitryssland²,
- med beaktande av sin resolution av den 10 april 1997 om unionsavtalet mellan Ryssland och Vitryssland³,
- med beaktande av sin resolution av den 12 juni 1997 om att icke-statliga välgörenhetsorganisationer hindras i sitt arbete i Vitryssland⁴,
- med beaktande av besluten om Vitryssland som fattades vid OSSE:s ministermöte i Köpenhamn den 18-19 december 1997 och i Istanbul den 18-19 november 1999,
- med beaktande av sin resolution av den 19 februari 1998 om godtyckliga arresteringar i Vitryssland, och den brutala misshandeln av Yuri Chasjtjevatski, filmregissör och medlem av rörelsen ”Charta 97”⁵,
- med beaktande av sin resolution av den 16 juli 1998 om situationen i Vitryssland, där det påpekades att Vitrysslands regering vidtagit eller tillåtit vissa åtgärder som berör 22 länders ambassadörsresidens⁶,
- med beaktande av resolutionen från FN:s ekonomiska och sociala råd av den 19 augusti 1998 om situationen för de mänskliga rättigheterna i Vitryssland,
- med beaktande av sin resolution av den 11 mars 1999 om situationen i Vitryssland⁷,
- med beaktande av sin resolution av den 7 oktober 1999⁸ om situationen i Vitryssland i vilken parlamentet uttrycker sin oro för Viktor Gontjars, Anatoli Krasovskis och Juri

¹ EGT C 347, 18.11.1996, s. 168.

² EGT C 20, 20.01.1997, s. 141.

³ EGT C 132, 28.04.1997, s. 224.

⁴ EGT C 200, 30.06.1997, s. 179.

⁵ EGT C 80, 16.03.1998, s. 250.

⁶ EGT C 292, 21.09.1998, s. 155.

⁷ EGT C 175, 21.06.1999, s. 256.

⁸ EGT C 107, 13.04.2000, s. 107.

Zanharenkos försvinnanden,

- med beaktande av rapporten från september 2001 av den internationella undersökningsgruppen från organisationen för skydd av människorättsaktivister,
- med beaktande av sin resolution av den 5 juli 2001¹ antagen före presidentvalet, och av rapporterna från parlamentstrojkan (OSSE:s, Europarådets och Europaparlamentets parlamentariska församling) efter de allmänna valen år 2000 (30 januari 2001) och presidentvalet år 2001 (4 oktober 2001),
- med beaktande av betänkanden och förslag om Europeiska unionens strategi gentemot Ryssland,
- med beaktande av ordförandeskapets uttalanden om förbindelserna mellan Vitryssland och OSSE av den 4 juni och 17 september 2002,
- med beaktande av sin resolution av den 13 juni 2002² om OSSE:s rådgivnings- och övervakningsgrupp i Vitryssland,
- med beaktande av sin resolution av den 4 juli 2002³ om pressfrihet i Vitryssland,
- med beaktande av ordförandeskapets uttalande om Vitryssland av den 16 oktober 2002,
- med beaktande av rapporten från den ad hoc-delegation från Europaparlamentet som besökte Minsk i november 2002,
- med beaktande av artikel 163 i arbetsordningen,
- med beaktande av betänkandet från utskottet för utrikesfrågor, mänskliga rättigheter, gemensam säkerhet och försvarspolitik (A5-0024/2003), och av följande skäl:
 - A. Europaparlamentet förklarar i sin ovannämnda resolution av den 24 oktober 1996⁴ att inga vidare steg kommer att tas mot ratificeringen av partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och Vitryssland, förrän de vitryska myndigheterna har givit klara signaler om att de avser att respektera de mänskliga rättigheterna, vilka fastställs i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och i Parisstadgan om ett nytt Europa, såsom gemensamma europeiska värden, och förrän de principer som ligger till grund för en demokratisk stat har återinförts.
 - B. År 1999 åtog sig Europaparlamentet att utarbeta ett betänkande om Vitryssland. Syftet var att bidra till att förbättra förbindelserna mellan Europeiska unionen och Vitryssland och att hjälpa Vitryssland att lägga grunden till ett genomförande av partnerskaps- och samarbetsavtalet, i enlighet med artikel 2 i avtalet.
 - C. Situationen i Vitryssland har inte förbättrats. I stället har landet hamnat i ett läge där de mänskliga rättigheterna är allvarligt hotade, där parlamentet fråntagits sin lagstiftande makt och där näringslivet styrs av presidenten.

¹ EGT C 65 E, 14.03.2002, s. 373.

² P5_TA(2002)0329.

³ P5_TA(2002)0379.

⁴ EGT C 347, 18.11.1996, s. 168.

- D. Trojkan kom fram till att varken parlamentsvalet 2000 eller presidentvalet 2001 var fria och rättvisa.
- E. Vitryssland är en viktig länk mellan EU och Ryssland och fungerar som en kanal för ökande handel i båda riktningar.
- F. Europaparlamentet anser det föga önskvärt att frysa alla relationer och menar att en normalisering av situationen i Vitryssland kommer att åtföljas av en utveckling av landets förbindelser och utbyten med EU, och att Vitrysslands beslutsfattare och medborgare därigenom kommer att uppfatta EU som något som berör dem närmare i deras liv och verksamhet.
- G. Vitryssland kan vidareutveckla sina nära ekonomiska förbindelser med Ryssland enbart genom att förbättra sina relationer med EU, bland annat med stöd av en intensifiering av förbindelserna mellan EU och Ryssland.
- H. Om Europeiska unionen sluter ett avtal om partnerskap och samarbete med Vitryssland inom ramen för EU:s strategi gentemot Ryssland och de övriga länderna i området, kommer detta att bidra till fred och stabilitet i regionen. Det verkar dock osannolikt att få till stånd ett sådant avtal under den nuvarande regimen.
- I. Enligt det amerikanska utrikesministeriet är Vitryssland – som hör till världens tio största vapenexportörer och vars vapenindustri är nära förknippad med den ryska försvarsindustrin – involverat i illegal vapenförsäljning och ägnar sig dessutom åt att utbilda den irakiska militären i användning av missilförsvarssystemet S-300.
- J. Presidentvalet 2001, som ledde till att president Lukasjenko satt kvar vid makten, har inte erkänts som ett fritt och rättvist val av något internationellt organ. I stället har det kritiserats av den inhemska oppositionen, utländska regeringar och EU. Dessutom skall sägas att regeringen före valet vidtog godtyckliga åtgärder mot den politiska oppositionen, oberoende medier och valövervakningsorganisationer.
- K. President Lukasjenkos auktoritära styre har kännetecknats av trakasserier av oppositionen, undanröjande av meningsmotståndare och ett skyddslingssystem som är utbrett inom hela maktstrukturen.
- L. Europeiska unionen har vid upprepade tillfällen kritiserat Lukasjenkos regering för att den har arresterat framträdande oppositionsledare och eftersom det inte har gjorts några framsteg i de olösta fallen med försvunna personer har EU begärt att det skall genomföras effektiva undersökningar.
- M. Den vitryska regeringen har dessvärre beslutat att inte ge förlängt visum till Andren Carpenter, som är ledare för OSSE:s rådgivnings- och övervakningsgrupp i Vitryssland.
- N. Fjorton medlemsstater har beslutat att inte bevilja visum till flera vitryska myndighetspersoner. Detta beslut har fattats som en följd av försöken att lägga ned OSSE:s rådgivnings- och övervakningsgrupp i Vitryssland.
- O. Demokratiska friheter åsidosätts i allt högre grad, de mänskliga rättigheterna respekteras inte och medierna får det allt svårare, även de utländska medierna, när det gäller att avge oberoende rapporter. Regeringen ingriper även allt mer i fackföreningarnas arbete.

- P. Det har (sedan slutet av 1994) skett en upp- och utbyggnad av en pyramidformig kontrollstruktur, som påverkar alla aspekter av det sociala och politiska livet eftersom förvaltningen genomsyrar hela landet.
- Q. Det kommer att bli mycket svårt att bilda ett enhetligt ekonomiskt område, något som Ryssland eftersträvar och EU främjar, så länge Vitryssland motsätter sig reformer.
1. Europaparlamentet uttrycker sin oro över att Vitrysslands farliga och självvalda isolering från västvärlden och öststaterna har ökat till följd av president Lukasjenkos auktoritära och antidemokratiska styre. Vitrysslands isolering kan leda till att landet blir en oroshärd som påverkar hela regionen.
 2. Europaparlamentet är oroat över att de ekonomiska och politiska reformer som är nödvändiga för att Vitryssland skall utvecklas i riktning mot demokrati och marknadsekonomi har stagnerat. Parlamentet uppmanar med eftertryck de vitryska myndigheterna att omvärdera sin repressiva politik när det gäller de mänskliga rättigheterna och återupprätta de mekanismer som garanterar respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, bland annat religionsfrihet, pressfrihet samt de principer som styr rättsstaten.
 3. Europaparlamentet uppmanar Vitrysslands regering att utan dröjsmål behandla frågan om att tilldela det nationella parlamentet relevanta befogenheter.
 4. Europaparlamentet tar bestämt avstånd från regimens godtyckliga attacker mot medier, journalister, oppositionsmedlemmar, försvarare av de mänskliga rättigheterna och alla personer som fritt försöker uttrycka sina kritiska åsikter rörande presidenten och regimen vilka leder till godtyckliga arresteringar, misshandel av fångar, försvinnanden, politiskt motiverad förföljelse och andra repressiva åtgärder som innebär att de grundläggande principerna för demokratin och rättsstaten kränks. Europaparlamentet beklagar djupt att religiösa ledare och anhängare av olika trosriktningar förtrycks till följd av den nya religionslagen.
 5. Vitrysslands president och regering uppmanas att se till att ett oberoende rättsligt system kan fungera, och begär att de vitryska myndigheterna skall respektera de internationella åtaganden som de har undertecknat när det gäller pressfrihet, föreningsfrihet och yttrandefrihet och de vitryska myndigheterna uppmanas att se över de bestämmelser i strafflagen som berör utövandet av dessa rättigheter och att respektera FN:s tortyrkonvention fullt ut.
 6. Europaparlamentet uppmanar enträget Vitrysslands myndigheter att genomföra nödvändiga ekonomiska reformer för att möjliggöra en övergång från ett centraliserat ekonomiskt system till en marknadsekonomi och att införa en rättslig ram som i ökad grad gynnar utländska investeringar. Parlamentet beklagar att fattigdomen ökar bland stora delar av den vitryska befolkningen, som drabbas av konsekvenserna av dålig ekonomisk förvaltning. De internationella finansieringsföretagen, vilka intar en reserverad hållning på grund av situationen i Vitryssland, har begränsade möjligheter att bidra till att förbättra situationen.
 7. Europaparlamentet begär att Vitryssland skall avskaffa dödsstraffet, vilket fortfarande tillämpas i landet trots många påtryckningar från Europeiska unionen, Europarådet och människorättsorganisationer.

8. Europaparlamentet betonar att återupprättandet av en dialog mellan Europeiska unionen och Vitryssland – som är avhängig av att Vitryssland uppfyller de villkor som fastställdes i det partnerskaps- och samarbetsavtal som avbröts år 1996 – är av intresse för båda parter för att garantera stabilitet och säkerhet i denna region av Europa och att en sådan dialog är särskilt viktig med tanke på den nära förestående utvidgningen av unionen.
9. Europaparlamentet uppmanar kraftfullt kommissionen att inom ramen för sitt förslag om ett vidare Europa utarbeta en strategi gentemot Vitryssland för demokratisering och utveckling av en social marknadsekonomi. Denna strategi bör basera sig på de positiva resultat som uppnåtts av Tacisprogrammet vad gäller Vitryssland godkänt genom rådets beslut av den 18 december 1997 om ett Tacisprogram för utveckling av det civila samhället i Vitryssland för 1997¹. Den särskilda strategin bör ha följande mål: Stöd till förstärkning och utveckling av olika former av det civila samhället, bland annat fackföreningar och arbetsgivarorganisationer, stöd till utvecklingen av ett fritt och diversifierat medielandskap, insatser för att skapa ett demokratiskt Europainriktat universitet och akademiskt system, stöd till utvecklingen av en stabil sektor med konkurrenskraftiga små och medelstora företag. Även partnerskapsprogram bör ingå, för att stödja möjligheterna för aktörer i det vitryska civila samhället att inhämta demokratiska erfarenheter i europeiska grannländerna och att överföra dessa till det egna hemlandet.
10. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att förebygga varje form av ekonomisk och social ruptur vid det utvidgade EU:s blivande östgräns och att begränsa smuggling och invandring, samt att för de västra regionerna i de nya grannländerna i öster, dvs. Ukraina, Vitryssland och Moldavien, fastställa gemenskapsprogram och ekonomiska stöd av samma omfattning som de som redan gäller för de östra regionerna i de intilliggande kandidatländerna.
11. Europaparlamentet anser att det är lämpligt och nödvändigt att både EU och dess medlemsstater intensifierar kontakterna med reformvänliga krafter i det vitryska samhället på alla områden (frivilligorganisationer, kyrkor, företagare, fackliga och kulturella kretsar, universitetsvärlden och näringslivet, och icke-statliga människorättsorganisationer) samt med de demokratiska oppositionspartierna som bör ges hjälp och stöd.
12. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att, inom ramen för de befintliga programmen för att stödja demokratiseringsprocessen, öka det ekonomiska stödet till de icke-statliga organisationer som arbetar för att utveckla det civila samhället och oberoende medier i Vitryssland, en uppgift som är särskilt svår under de nuvarande omständigheterna. Europaparlamentet välkomnar att 10 miljoner euro ställts till förfogande för mindre projekt (inom ramen för programmet ”Country Action Programme for Belarus”, 2000-2003), särskilt eftersom detta program är lämpat att stärka lokala och regionala myndigheter i Vitryssland genom små och mycket små projekt.
13. Europaparlamentet noterar och beklagar att Vitryssland inte längre hör till målgruppen för det europeiska initiativet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR, 2002-2004), eftersom kommissionen konstaterat att de förutsättningar som krävs i mottagarlandet för att kunna genomföra detta program inte föreligger (särskilt till följd av presidentens

¹ EGT L 1, 3.1.1998, s. 6.

dekret nr 8). Vidare beklagar parlamentet att det, av nämnda skäl, inte tagits hänsyn till Vitryssland i samband med den inbjudan att lämna förslag som inom kort skall offentliggöras inom Tacis-partnerskapsprogrammet för institutionsuppbyggnad (Tacis Institution Building Partnership Programme, IBPP). Parlamentet uppmanar Vitrysslands regering att omedelbart dra tillbaka presidentens dekret nr 8 och att skapa sådana förutsättningar som möjliggör ett framgångsrikt genomförande av projekt som (sam)finansieras av EU på områdena demokratiuppbyggnad och mänskliga rättigheter (EIDHR och Tacis-IBPP).

14. Europaparlamentet anser att det är lämpligt att samordna dessa ansträngningar på regional och internationell nivå, särskilt med internationella organisationer såsom OSSE och Europarådet och med Förenta staterna, för att se till att de åtgärder som vidtas för att främja en demokratisk förändring i Vitryssland är samstämmiga. På så sätt kommer de potentiella effekterna av dessa ansträngningar att ökas.
15. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och rådet att inleda en strukturerad dialog mellan Vitryssland och EU för att öka samarbetet inom rättsliga och inrikespolitiska frågor. Detta är särskilt viktigt för att bekämpa den organiserade gränsöverskridande brottsligheten, inte minst när det gäller människohandel och smuggling av illegala flyktingar.
16. Europaparlamentet anser att Ryssland kan utöva ett modererande inflytande på regeringen i Minsk och få den att verka för demokratisk förändring, med hänsyn till de starka historiska, kulturella, ekonomiska och politiska band som förenar de båda länderna. Denna fråga bör behandlas i samband med den regelbundna dialogen med Ryssland, så att man kan komma fram till hur man bäst skall gå till väga. Europaparlamentet betonar att det vore motsägelsefullt om Ryssland ingår union med ett odemokratiskt Vitryssland.
17. Europaparlamentet uppmanar det vitryska folket att delta i de lokala valen i mars 2003. Den centrala valberedningen uppmanas eftertryckligen att ge alla de politiska krafterna i landet lika tillgång till valberedningen och samma möjligheter att ställa upp med kandidater. Den vitryska regeringen uppmanas tillåta internationella observatörer att övervaka valen för att se till att de genomförs på ett fritt och rättvist sätt. De kommande lokala valen är mycket betydelsefulla för att Vitryssland skall återgå till demokrati, och även när det gäller att återge landet dess plats i det internationella demokratiska samfundet.
18. Europaparlamentet stöder kraftfullt de humanitära hjälpprogrammen till stöd för offren för Tjernobyloolyckan. De dramatiska konsekvenserna av olyckan är fortfarande märkbara eftersom 30 procent av det vitryska territoriet drabbades av radioaktiva föroreningar, något som påtagligt har minskat den ekonomiska aktiviteten i Vitryssland. Kommissionen och rådet uppmanas bevilja större anslag till dessa program i syfte att ge den vitryska befolkning som lever i nedsmittade områden så generös hjälp som möjligt, så att man visar att EU ställer sig solidariskt och synliggör Europeiska unionens närvaro i regionen.
19. Europaparlamentet betonar att Vitryssland fungerar som ett ursprungs- och transitland när det gäller kvinnohandel, och uppmanar den vitryska regeringen att i samarbete med internationella organisationer och icke-statliga organisationer vidta skarpa åtgärder för att bekämpa denna handel genom att sjösätta förebyggande program, utbilda anställda inom polis- och domstolsväsendet och åtala smugglare och genom att se till att offren och vittnena inom människohandeln tillförsäkras effektivt skydd, stöd och rehabilitering.

20. Europaparlamentet betonar att Vitryssland måste stärka sina insatser för att stävja den illegala handeln med och smugglingen av alla slags vapen, eftersom denna verksamhet allvarligt äventyrar säkerheten och stabiliteten inte bara i regionen utan även utanför dess gränser.
21. Europaparlamentet uppmanar trojkan att gemensamt fortsätta att agera i syfte att främja återupprättandet av demokratin i Vitryssland. Trojkan utgör för närvarande den enda kommunikationslänken med Lukasjenkos regim.
22. Europaparlamentet välkomnar öppnandet av OSSE:s kontor i Minsk den första januari 2003 och uppmanar Vitrysslands regering att nära samarbeta med detta kontor så att dess viktiga uppgift att främja demokratiska reformer och rättsstatsprincipen kan fullgöras under bästa möjliga förutsättningar. Europaparlamentet beklagar dock att OSSE:s mandat kraftigt begränsats, vilket kraftigt försvårar dess arbete och därigenom även arbetet för OSSE:s, Europarådets och Europaparlamentets trojka.
23. Europaparlamentet begär att de vitryska myndigheterna skall respektera de fackliga rättigheterna, särskilt rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar, som garanteras av ILO:s konventioner, vilka har ratificerats av Vitryssland.
24. Europaparlamentet uppmanar rådet och kommissionen att vidta alla åtgärder som behövs för att få de vitryska myndigheterna att ompröva doktor Yury Bandazhevskys straff och fängslande.
25. Europaparlamentet bekräftar sitt beslut i sin resolution av den 24 oktober 1996 att inte ratificera partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och Vitryssland förrän Vitrysslands regering vidtar tydliga åtgärder i riktning mot att varaktigt upprätta demokratiska rättigheter och friheter samt rättsstatsprinciperna.
26. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att ta inleda en officiell undersökning om rätten till föreningsfrihet i Vitryssland och, utifrån denna undersökning, om nödvändigt genomföra de förfaranden för tillfällig avstängning från allmänna preferenssystemet som ingår i förordning (EG) 2820/99.
27. Europaparlamentet betonar det strategiska och brådskande behovet av att via det civila samhället i Vitryssland, Ukraina och Moldavien främja en kampanj för att presentera, informera och göra människorna medvetna om EU och dess verksamhet, program och värderingar, bland annat genom att upprätta ett tätt nät av euroinfocenter i dessa tre grannländer till det utvidgade EU.
28. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att föreslå Vitryssland att vitryska akademiker och studenter ska få delta i gemenskapens utbildnings- och kulturprogram, exempelvis Leonardo, Sokrates och Ungdom och kultur 2000, så att den vitryska ungdomen får komma i kontakt med EU:s politik och värderingar, med tanke på att Vitryssland inom kort kommer att vara granne med EU, och att de unga i landet en dag kommer att utgöra det civila samhället och Vitrysslands ledning i nästa generation.
29. Europaparlamentet vill rikta kommissionens uppmärksamhet på några naturskyddsområden mellan vissa kandidatländer och Vitryssland, exempelvis Bialwieska-reservatet, som är mycket viktigt för Europas naturarv och biologiska mångfald. Parlamentet framhåller att det inte går att bevara dessa naturresurser och denna

naturrikedom på ett effektivt och fullständigt sätt på båda sidor om det framtida EU:s östgräns om inte Vitryssland kan delta i gemenskapens miljö- och miljölagstiftningsprogram, exempelvis Natura 2000, Habitatprogrammet och Fågelprogrammet.

30. Europaparlamentet uppmanar i detta sammanhang särskilt och uttryckligen kommissionen att inrätta ett särskilt program med kurvistelser på kuranstalter och sjukhus i EU för barn som bor i områden som är smittade med radioaktivitet och att man ordnar hjälp och medicinsk uppföljning åt dessa barn, med tanke på att barnen i denna generation är särskilt känsliga och sårbara för radioaktivitet.
31. Europaparlamentet framhåller behovet av att öppna och vidga media- och informationsutbudet för invånarna i Vitryssland så att de får en bättre kännedom och förståelse för vad EU står för. Parlamentet uppmanar därför kommissionen att stödja TV- och radiosändningar från kandidat- och grannländerna Litauen och Polen som kan tas in över hela Vitryssland.
32. För att EU skall framstå som trovärdigt och konsekvent betonar Europaparlamentet behovet av att unionens förbindelser gentemot vart och ett av de övriga länderna i OSS skall villkoras enligt samma politiska, sociala och ekonomiska krav som de som EU hävdar i sina förbindelser med Vitryssland.
33. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till rådet, kommissionen, medlemsstaternas parlament och till Vitrysslands regering och parlament.